

Lepedőszél

Textil- és viseletgyűjtemény

Leltári szám:	16127
Készítés ideje:	17. SZÁZAD VÉGE
Készítés helye:	Erdély
Anyag:	ezüstoffal; selyemfonal; vászon
Technika:	egyoldalas, szakaszosan mintázott laposő; kétoldalas, szakaszosan mintázott laposő; száröltés
Méretetek:	hosszúság: 163 cm szélesség: 36 cm

Díszítménye azonos minták ismétléséből alakul. A szívből kinövő gránátalmát baltól és jobbról két ellentétesen hajló inda fog közre, melynek felső csigás ívében szegfű, az alsóban egy-egy kisebb virág. Az indákat gyűrű fogja össze, fölöttük mintegy koronaként kinyílt bazsarózsa, száruból zárt gránátalmák, tulipánok, levelek hajtanak ki. Az indák egyik alsó nyúlványán ágaskodó kecske vagy zerge. Fölöttük daru áll fél lábon, a másik lábával követ tart. A hagyomány szerint őrt áll, veszély esetén a követ ledobva figyelmezteti társait. A késő reneszánsz magyar hímzéseken ritka az állatábrázolás, ezek előképéül nyugat-európai hímzések vagy magyar nemesi címerek szolgálhattak. A középső motívum alatt valószínűleg később, keresztöltéssel behímzett háromágú korona és GBB monogram.

A lepedőszél az 1880-as években gr. Karacsay Klementina tulajdonában volt Kolozsvárott, ő küldte bemutatásra az 1881-es Országos Nőiparkállításra.

A kihalt Kolozs megyei Karacsay család felmenői között Wesselényi, Bánffy, Bethlen, Naláczy rokonságot találunk. A monogram alapján a lepedőszél egykor Karacsay Klementina anyai szépanyja, gr. Bethlen Borbála († 1806) (br. Bánffy László (1758-1826) felesége) kelengyéjében volt. Ő hímezhetette bele monogramját a korábbi lepedőkbe és párnahajakba (vö. 12943, 12968. ltsz.). A hímzések később eladásra kerültek, és így juthatott Máriaassy Ödön, illetve Adorján Arnold, majd az Iparművészeti Múzeum tulajdonába.

Hasonló, de egyszerűbb változata a kassai Kelet-szlovákiai Múzeumban (Vychodoslovenské múzeum) a márkusfalvi Máriaassy család tulajdonából származik (Toranova, E.: *Vysivky minulých storocí*. Bratislava, 1984. 149. p., 44. kép).

Irodalom

- Szerk.: Udvarhelyi Erzsébet, Nagy Károly: *Fejedelemszönyvek és a vallásszabadság Erdélyben*. Boldog Gizella Főegyházmegeyi Gyűjtemény, Veszprém, 2016. - Nr. 163.
- László Emőke: *Magyar reneszánsz és barokk hímzések. Vászonalapú úrihímzések*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2001. - Nr. 40.
- Szerk.: Péter Márta: *Reneszánsz és manierizmus. Az európai iparművészet korszakai*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1988. - Nr. 419. (László Emőke)
- Radvánszky Béla: *Magyar családélet és háztartás a XVI-XVII. században. I. (Reprint)*. Helikon Kiadó, Budapest, 1986. - 94. kép
- Historic Hungarian Costume From Budapest*. Whitworth Art Gallery (Manchester), Manchester, 1979. - Nr. 9. (téves ltsz.mal)
- Szerk.: Végh Gyula: *Erdély régi művészeti emlékeinek kiállítása az Iparművészeti Múzeumban*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1931. - Nr. 498.
- Csermelyi Sándor: *Magyar hímzések kiállításának leíró lajstroma*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1918. - Nr. 121.

